

М. О. Агапова

САМОКОНТРОЛЬ І САМООЦІНКА ЯК СКЛАДНИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Виконано аналіз понять "самоконтроль" і "самооцінка" в педагогічних і психологічних дослідженнях. Охарактеризована актуальність формування у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей здатності до самоконтролю і самооцінювання. Розглянуто функції педагогічних дисциплін в освітньому процесі інженерно-педагогічного вищого навчального закладу. Рекомендовано форми самоконтролю і самооцінки при вивченні педагогічних дисциплін, виокремлено компоненти умінь самоконтролю і умов його формування. Описано механізми формування адекватного самоконтролю і самооцінки майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Ключові слова: самоконтроль, самооцінка, функції педагогічних дисциплін, форми самоконтролю, форми самооцінки, вміння самоконтролю, саморегуляція, професійний розвиток студента, майбутні інженери-педагоги, педагогічні технології.

Постановка проблеми. З перетворенням України на самостійну державу освіта стала власною справою українського народу. Розбудова системи освіти, її докорінне реформування має стати основою відтворення інтелектуального потенціалу народу, виходу вітчизняної науки на світовий рівень [5].

Існуюча в Україні система освіти перебуває в кризовому стані. Сама криза виявляється у невідповідності знань запитам особистості, суспільним потребам та світовим стандартам, у спотворенні цілей та функцій освіти.

Завданнями реформування освіти в Україні є формування освіченої, творчої особистості; виведення професійної освіти в Україні на рівень освіти розвинутих країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад. Одним із важливих положень Болонського процесу є орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат: знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи. Тому сьогодні особливого значення набуває створення умов для розвитку особистості студентів, потреби здібностей їх до самореалізації.

Одним із напрямів удосконалення професійної підготовки в умовах вищого закладу освіти є організація зусиль студентів та керівництво ними студентів у справі формування своєї особистості, тобто підготовка їх до професійного самоуправління, одними із функцій яких і є самоконтроль та самооцінка.

Зрозуміло, що процеси самоконтролю та самооцінки не можна відокремлювати від процесу контролю, по суті – це сторони єдиного процесу розвитку особистості. Перетворення студента у дійсного суб'єкта навчальної діяльності пов'язано з оволодінням ним дій контролю й оцінювання, з умінням здійснювати їх стосовно себе, самостійно, без допомоги і впливу викладача.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формування у студентів умінь здійснювати самоконтроль та самооцінку в навчально-пізнавальній діяльності стало

© М. О. Агапова 2013

предметом широкого вивчення в сучасній педагогічній теорії та практиці вищої школи. Зокрема, ті інші аспекти цього питання відображені у працях С. Архангельського, Л. Божовича, В. Бондаря, В. Бочарникової, В. Буряка, С. Гончаренка, С. Ель-Ходарі, В. Євдокимова, І. Загвязинського, В. Козакова, В. Краєвського, М. Кувшинова, В. Лозової, О. Малихіна, Г. Нікіфорова, Н. Ничкало, В. Сластьоніна, В. Шахова, В. Якуніна та інших.

Проте означена проблема не знайшла остаточного розв'язання. Підтвердженням цього факту є недостатній рівень реалізації студентами основних цілей і завдань професійної освіти, низький ступінь їхньої соціалізації. Треба також зауважити, що проблемі самоконтролю та самооцінки в процесі навчання майбутніх інженерів-педагогів не було присвячено окремого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення особливостей розвитку самооцінки та самоконтролю як складників навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить існування багатогранних підходів до визначення сутності самоконтролю. Виокремлюють такі загальні характеристики цього феномену: ланка навчального процесу, яка передбачає свідомий контроль того, хто навчається, за правильним виконанням навчальних операцій (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Оконь); риса особистості, яка виявляється в здатності перевіряти власні судження, дії та є проявом самосвідомості особистості, одним із шляхів самопізнання людиною себе (М. Боришевський, О. Сердюк, Г. Собієва); компонент навчально-пізнавальної діяльності, складники саморегуляції особистості (Б. Бокуть, Т. Гавакова, Л. Ітельсон); вміння знаходити та виправляти власні помилки, тобто критично ставитися до власної діяльності (М. Кувшинов, І. Федоренко); діяльність учня (студента), що націлена на аналіз, усвідомлення результативності та ступеня ефективності власної навчально-пізнавальної діяльності, причин її успішності та неуспішності (Л. Рибалко); складник самостійної роботи (І. Дорно, Б. Єсіпов, Ю. Сердюков, Г. Собієва).

Педагогами-дослідниками виокремлюються види самоконтролю залежно:

- від функції, яку виконує самоконтроль (Б. Бокуть, Л. Ітельсон, А. Линда, Н. Омельченко, Г. Собієва);
- від поставлених дидактичних задач (Т. Гавакова, В. Іванова, А. Линда, С. Манвелов, Г. Нікіфоров);
- від форм організації (М. Боришевський, В. Лозова, Г. Собієва та ін.);
- від характеру установки та досягнення відповідних цілей в навчальній діяльності (П. Анохін, Н. Бернштейн, Л. Рувінський);
- від організації допомоги викладача (Г. Нікіфоров, Л. Рувінський та ін.);
- від частоти виконання самоконтролю учнями (С. Ель-Ходарі).

Можна навести інші приклади визначення поняття „самоконтроль”, підвалиною яких є різні ознаки. Наприклад, за визначенням А. Щукіна, самоконтроль – це форма контролю, об'єктом якого є діяльність самого контролюючого суб'єкта, свідомо оцінка результатів власної навчальної діяльності і подальша (за необхідності) корекція для того, щоб отриманий результат відповідав тому, який потрібен. Самоконтроль розглядається також як один із методів навчання, що є в опозиції до методу викладання (контролю) [14, с. 293].

Самоконтроль як психологічне поняття, на думку В. Співака, – це здатність людини цілеспрямовано стежити за собою, контролювати свої вчинки, усвідомлювати

свою поведінку і діяльність, постійно звіряючи їх із заданою програмою та поставленою метою [13, с.28].

А. Петровський визначає самоконтроль як „усвідомлення та оцінку суб'єктом власних дій, психічних процесів і станів. Поява і розвиток самоконтролю визначається вимогою суспільства до поведінки людини. Формування довільної саморегуляції передбачає можливість людини усвідомлювати й контролювати ситуацію, процес. Самоконтроль передбачає наявність еталона і можливість отримання відомостей про контрольовані дії і стани. Вольова регуляція заснована на самоконтролі людини як компонента саморегуляції, у той же час самоконтроль може бути об'єктом вольової регуляції” [6, с.35].

Під час формування самоконтролю відбувається зміна позиції студента в ході становлення нових способів освітньої діяльності, збільшення частки його самостійності у процесі оволодіння знаннями з дисципліни; зміна форм співпраці викладача зі студентами, що пов'язано з переходом від спільної діяльності викладача та студента до такої, що повністю саморегулюється. На різних етапах процесу навчання студенти по-різному контролюють себе: поступово зовнішній контроль замінюється внутрішнім і перетворюється на самоконтроль. Навчання і формування самоконтролю у студентів у свою чергу буде сприяти становленню адекватної самооцінки своєї навчальної діяльності. Самоконтроль і самооцінка, будучи компонентами навчальної діяльності, тісно пов'язані між собою, оскільки самоконтроль видається нам складовою частиною самооцінки.

На підставі зазначеного вище, урахуовуючи специфіку інженерно-педагогічного вищого навчального закладу, ми в подальшому дослідженні користуємося таким поняттям: самоконтроль є ефективним дидактичним засобом професійного і особистісного розвитку студента, головна мета якого – покращення академічної успішності студентів завдяки підвищенню навчальної активності та оптимізації морально-психологічного стану як окремих студентів, так і всього колективу, створення позитивного ставлення до навчально-виховного процесу.

Наступним етапом нашого дослідження є аналіз поняття „самооцінка”.

Поняття „самооцінка” розглядається в науковій літературі з різних точок зору. Так, наприклад, з педагогічної точки зору „самооцінка” це емоційно насичена оцінка себе як особистості, власних здібностей, вчинків, якостей, а також як важливий регулятор поведінки індивіда. Г. Ксензова розуміє самооцінку як „один з компонентів діяльності”. Самооцінка, на її думку, „пов'язана не з виставленням собі оцінок, а з процедурою оцінювання. Вона більш за все пов'язана з характеристикою процесу виконання завдань, його плюсами і мінусами і найменше - з балом” [7, с.68-69]. Отже, при виставленні оцінки викладач виявляє свої суб'єктивні думки про знання студента або про щонебудь у найменш інформативній формі, а при самооцінці студент дає самому собі змістовну і розгорнуту характеристику, робить аналіз своїх результатів, переваг і недоліків і намагається знайти шляхи їх усунення.

Є. Савонько розуміє самооцінку як „особливий ступінь розвитку самосвідомості, передумовою якої є усвідомлення людиною себе, фізичних сил, розумових здібностей, вчинків, мотивів і цілей власної поведінки, ставлення до оточуючих і до себе, своїх сил і можливостей в досягненні конкретних цілей” [11].

Самооцінка породжується двома різними за природою психологічними утвореннями, що визначаються як загальна самооцінка і часткова (парціальна, конкретна) самооцінка. Парціальні самооцінки виникають з розвитком конкретних видів діяльності і

відображають оцінку суб'єктом власних вчинків, дій, можливостей у цих видах діяльності [3].

Природа загальної самооцінки розглядається під кутом емоційно-ціннісного ставлення до власного „Я”. Загальну самооцінку розуміють як одномірну змінну, що відображає прийняття чи не прийняття суб'єктом себе: інакше кажучи, як позитивне чи негативне ставлення до всього, що належить до сфери „Я”. Це відчуття власної цінності, що закладає основу формування особистості і становить її центральне ядро. Таке розуміння загальної самооцінки зводить її сутність до емоційно-ціннісного ставлення індивіда до себе; когнітивний компонент самооцінки випадає з поля зору [3].

За Б. Ананьєвим [1], самооцінка є найбільш складним і багатограним компонентом самосвідомості (складний процес опосередкованого пізнання себе, розгорнений у часі, пов'язаний з рухом від одиничних, ситуативних образів через інтеграцію подібних ситуативних образів у цілісне утворення поняття власного „Я”) [16], прямим виразом оцінки інших осіб, що беруть участь у розвитку особистості.

Л. Бороздіна визначає самооцінку як наявність критичної позиції індивіда по відносно до того, чим він володіє, але це не констатація наявного потенціалу, а саме його оцінка з точки зору визначеної системи цінностей [4].

Отже, самооцінка є центральною ланкою довільною саморегуляції, визначає напрям і рівень активності людини, її ставлення до світу, до людей, до самої себе; є важливою детермінантою всіх форм, видів діяльності та соціальної поведінки людини.

Необхідно пам'ятати, що без самоконтролю і самооцінки самостійна робота видається нам малоефективною, адже вона є лише вміння студентів відсортувати потрібні дані, орієнтуючись на свої знання, завдання та вимоги викладача. А для планування, організації та підбиття підсумків зробленого, для порівняння отриманого результату з планованим необхідні самоконтроль і самооцінка.

Аналізуючи зміст та сутність умінь самоконтролю навчальної діяльності студентів, виходимо зі структури даної діяльності та її специфіки у ВНЗ. Навчальна діяльність студентів у сучасних дидактичних підходах визначається як діяльність учіння (научіння). Під час цього відбувається проникнення в сутність науки і життя, пізнаються закономірності їхнього розвитку, освоюються методи науки й у підсумку осмислюються її філософські основи, формується науковий світогляд [2, с.6]. Навчальна діяльність студентів обумовлюється і спрямовується змістом освіти, діяльністю, що навчає та формує вчених-викладачів, та передбачає самостійну роботу студента. Зміст навчання містить у собі види діяльності, освоєння яких передбачається відповідною спеціальністю, і знання, на яких ці види діяльності засновані [2, с.6].

Специфіка навчальної діяльності студентів полягає у тому, що вона має системний характер, професійно спрямована, здійснюється у теоретичній і практичній формах, керується як викладачами, так і рівнем організації самостійної пізнавальної роботи студентів, у тому числі ступенем сформованості умінь самоконтролю.

І. Серьогіна до складу умінь самоконтролю включає: інтелектуальну, практичну компоненти та компоненту самоорганізації [12]. Ураховуючи структуру навчальної діяльності студентів, М. Москалець пропонує виокремити такі важливі компоненти умінь самоконтролю [9]: мотиваційну компоненту, яка створює позитивну мотивацію до здійснення діяльності відповідно до сформованих еталонних уявлень на основі поточного, проміжного і підсумкового контролю; прогностичну, що дозволяє передбачати умови, результати і труднощі навчально-пізнавальної діяльності і спроектувати необхідні способи самоконтролю її перебігу; інтелектуальну, яка містить сформовані знання

про види, форми і способи самоконтролю; виконавську – систему сформованих способів, сукупність дій, прийомів самоконтролю різних видів і форм навчальної діяльності; регульовальну – сукупність психічних якостей, які визначають успішність здійснення повного циклу дій з самоконтролю; результативну.

Отже, вміння самоконтролю навчальної діяльності студентів є складною системою психічних дій, спрямованих на самоорганізацію їх навчально-пізнавальної діяльності зі здобуття загальноосвітніх та професійно значущих знань.

Становлення самоконтролю відбувається при дотриманні трьох основних умов: мотивуванні студентів до самоконтролю з боку викладача; непрямому розвитку самоконтролю і безпосередньому розвитку самоконтролю. У процесі спонукання студентів до самоконтролю викладач формує у них потребу в самоконтролі, пояснює сутність прийомів самоконтролю, а також дає необхідні інструкції з проведення самоконтролю. Викладачеві важливо прищепити студентам стійкий інтерес до самоконтролю. Непрямий розвиток самоконтролю полягає у перевірці викладачем самостійної діяльності студентів, організації взаємоперевірок студентів, а також такого виду роботи, як контроль студентами діяльності викладача. На етапі безпосереднього розвитку самоконтролю студентами здійснюється самоперевірка власної навчальної діяльності, відбувається виявлення причин допущених помилок, а також процес щодо попередження помилок.

Усі перераховані вище дії в сукупності дозволяють організувати ефективний процес формування адекватного самоконтролю і самооцінки. Це ще раз доводить, що самоконтроль і самооцінка є важливим напрямом самовдосконалення в навчальному процесі та в процесі вивчення, зокрема, педагогічних дисциплін. Процес вивчення педагогічних дисциплін у ВНЗ орієнтований на особистісний, освітній і професійний розвиток студента і створює передумови для системно-цілісного сприйняття й освоєння педагогічної дійсності на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій особистості.

На наше переконання, в умовах багаторівневої освіти педагогічні дисципліни стають невід'ємною частиною кожного блоку навчальних дисциплін, дозволяють викладачу інженерно-педагогічного ВНЗ: створити умови для становлення студента як суб'єкта своєї освітньої і професійної діяльності; визначити оптимальні освітні технології для конкретної групи студентів і конкретного навчального предмета; здійснити „предметну інтерпретацію” педагогічних технологій, орієнтованих на особистісний і професійний розвиток студентів; визначити можливості кожного навчального предмету, реалізація яких сприяє виявленню потреби людини „здійснити себе”; реалізувати концепцію освіти, що відбиває єдність і своєрідність традицій та інновацій конкретного інженерно-педагогічного ВНЗ.

У процесі вивчення педагогічних дисциплін важливо навчити майбутніх інженерів-педагогів розуміти зміст педагогічних знань, користуватися ними як допоміжними засобами для аналізу і пояснення навколишньої дійсності, розв'язання різних педагогічних проблем.

Нині педагогічні дисципліни розглядаються як визначальний засіб індивідуально-професійного становлення педагога, здатного використовувати набуті у ВНЗ знання для самостійного осмислення будь-якої життєвої ситуації та заснованого на цих знаннях проектування власної життєдіяльності [8].

Ми вважаємо, що педагогічні дисципліни виконують в освітньому процесі інженерно-педагогічного ВНЗ різноманітні функції: гносеологічну, технологічну (або діяльнісну), культурологічну, проектувальну, прогностичну, інтегративну. Процес вивчення педагогічних дисциплін вибудовується в логіку, що сприяє особистісному і

професійному розвитку майбутнього інженера-педагога. Цілі вивчення педагогічних дисциплін визначаються, виходячи із загальної для всіх курсів спрямування на загальнопрофесійну компетентність, досягнення якої адекватне змісту конкретної дисципліни. Цілі пов'язані з принципами відбору змісту, серед яких можна виокремити загальні і специфічні принципи. Такий підхід до проектування педагогічних дисциплін надає змогу враховувати логіку багаторівневої освіти й забезпечує взаємозв'язок педагогічного знання з навчальними курсами всіх дисциплін.

Зміст педагогічних дисциплін, педагогічні технології постійно змінюються. Відповідно, без наявності сформованої самоосвітньої компетенції, здатності студента до самостійної роботи, самоконтролю та самооцінки неможливо отримати висококваліфікованого фахівця, здатного на належному високому рівні підтримувати і розвивати свої знання, вміння та навички у царині педагогіки.

У контексті самостійної навчальної діяльності студентів контроль необхідний викладачеві для управління нею, студентам - для визначення прогалин у засвоєнні навчального матеріалу і вжиття заходів для їх усунення. Самоконтроль, у свою чергу, є важливим і мобільним елементом процесу навчання. Він підлаштовується під умови освітнього процесу, що постійно змінюються.

Правильно організований самоконтроль і подальша самооцінка отриманих результатів сприяє формуванню самоосвітньої компетенції на матеріалі педагогічних дисциплін, необхідної для професійного становлення особистості.

Самооцінка студента в навчальному процесі розвиває критичне ставлення до своїх здібностей і можливостей, об'єктивне оцінювання результатів навчання. За наслідками самооцінки студенти діляться на тих, які переоцінюють, недооцінюють і оцінюють себе адекватно. Тому дуже важливо сформувати у студентів уміння об'єктивно оцінювати свої знання, уміння й навички [10].

При викладанні педагогічних дисциплін ми пропонуємо використовувати такі форми самооцінки та самоконтролю студентів: тестування з наступною самоперевіркою; взаємне опитування та тестування; самооцінка результатів виконання завдань для самостійної роботи за відповідною шкалою оцінювання; взаємне оцінювання та обговорення якості виконання завдань для самостійної роботи; самостійне оцінювання результатів навчання та самостійної роботи за відповідними шкалами оцінювання.

Таким чином, нами було висвітлено особливості формування самооцінки та самоконтролю як складників навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Під час подальших наукових розвідок нами планується дослідження механізмів взаємоконтролю під час навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів.

Список літератури: 1. *Ананьев Б. Г.* К постановке проблем детского самосознания /Ананьев Б. Г.// Известия АПН РСФСР. - 1948.- Вып.18.-С.111-115. 2. *Арыдин В. М.* Учебная деятельность студентов: справочное пособие / В. М. Арыдин, Г. А. Атанов. – Донецк, 2000. – 80 с. 3. *Баранник В.* Самооцінка та її місце в структурі самосвідомості / В. Баранник //Соціальна психологія, 2006. – № 3 (17). – С.95–101. 4. *Бороздина Л. В.* Что такое самооценка? /Бороздина Л. В. // Психологический журнал. – 1992. – Т.13, №4. – С. 99-101. 5. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с. 6. Краткий психологический словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с. 7. *Ксензова Г. Ю.* Оценочная деятельность учителя. Учебно-методическое пособие /

Г. Ю. Ксензова. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 128 с. 8. Мальнева О. В. Возможности педагогических дисциплин у становлении образу современного педагога / О. В. Мальнева // Педагогика і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : Зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 54. – С. 302–306. 9. Москалец М. М. Питання змісту і сутності умінь самоконтролю навчальної діяльності студентів / М. М. Москалец // Вісник Черкаського ун-ту. Педагогічні науки: Зб. наук. праць. – Черкаси, 2010. – Вип. 186. – С. 98-100. 10. Роджерс К. Эмпатия / К. Роджерс // Психология эмоций. Тексты. – М. : Высш. шк., 1984. – С. 235–237. 11. Савонько Е. И. Возрастные особенности соотношения ориентации на самооценку и оценку другими людьми / Савонько Е. И. // Изучение мотивации поведения детей и подростков. – М.: Педагогика, 1972. – С. 56–64. 12. Серьогина И. Ю. До проблеми формування в учнів умінь та навичок самоконтролю/ И. Ю. Серьогина // Вісник Запорізького нац. ун-ту. Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. 1. – С. 184-189. 13. Співак В. І. Психологічні особливості самоконтролю студентів в процесі засвоєння іноземної мови (на матеріалі англійської мови): Дис. канд. психол. наук: спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / В. І. Співак. – К., 1997. – 170 с. 14. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / А. Н. Щукин. – М.: Астрель, АСТ, Хранитель, 2007. – 746 с. 15. Формирование учебной деятельности школьников / [под ред. В. В. Давыдова, И. Ломпшера, А. К. Марковой]. – М.: Педагогика, 1982. – 215 с.

Bibliography (transliterated): 1. Anan'ev B. G. K postanovke problem detskogo samosoznaniya /Anan'ev B. G.// Izvestija APN RSFSR. - 1948.- Vyp.18.-S.111-115. 2. Arydin V. M. Uchebnaja dejatel'nost' studentov: spravocnoe posobie / V.M.Arydin, G.A.Atanov. – Doneck, 2000. – 80 s. 3. Barannik V. Samoocinka ta її misce v strukturі samosvidomosti / V. Barannik //Social'na psihologija, 2006. – № 3 (17). – С.95–101. 4. Borozdina L. V. Chto takoe samoocenka? /Borozdina L. V. // Psihologicheskij zhurnal. – 1992. – T.13, №4. – S. 99-101. 5. Derzhavna nacional'na programa „Osvita” (Ukraina ННІ stolittja). – К.: Rajduga, 1994. – 61 s. 6. Kratkij psihologicheskij slovar' / Pod obshh. red. A.V. Petrovskogo, M. G. Jaroshevskogo. – М.: Politizdat, 1985. – 431 s. 7. Ksenzova G. Ju. Ocenocnaja dejatel'nost' uchitelja. Uchebno-metodicheskoe posobie / G. Ju. Ksenzova. – М.: Pedagogicheskoe obshhestvo Rossii, 2001. – 128 s. 8. Mal'neva O. V. Možhlivosti pedagogichnih disciplin u stanovlenni obrazu suchasnogo pedagoga / O. V. Mal'neva // Pedagogika i psihologija formuvannja tvorchoї osobistosti: problemi i poshuki : Zb. nauk. pr. – Zaporizhzhja, 2009. –Vip. 54. – S. 302–306. 9. Moskalec' M. M. Pitannja zmistu i sutnosti umin' samokontrolju navchal'noї dijalnosti studentiv / M. M. Moskalec' // Visnik Cherkas'kogo un-tu. Pedagogichni nauki: Zb. nauk. prac'. – Cherkasi, 2010. – Vip. 186. – S.98-100. 10. Rodzhers K. Jempatija / K. Rodzhers // Psihologija jemocij. Teksty. – М.: Vyssh. shk., 1984. – S. 235–237. 11. Savon'ko E. I. Vozrastnye osobennosti sootnoshenija orientacii na samoocenku i ocenku drugimi ljud'mi / Savon'ko E. I. // Izuchenie motivacii povedenija detej i podrostkov. – М.: Pedagogika, 1972. – S. 56–64. 12. Ser'ogina I. Ju. Do problemi formuvannja v uchniv umin' ta navichok sa-mokontrolju/ I. Ju. Ser'ogina // Visnik Zaporiz'kogo nac. un-tu. Pedagogichni nauki: zb. nauk. prac'. – Zaporizhzhja: ZNU, 2006. – Vip. 1. – S. 184-189. 13. Spivak V. I. Psihologi-chni osoblivosti samokontrolju studentiv v procesi zasvoennja inozemnoї movi (na mate-riali anglijs'koї movi): Dis. kand. psihol. nauk: spec. 19.00.07 „Pedagogichna ta vikova psihologija” / V. I. Spivak. – К., 1997. – 170 s. 14. Shhukin A. N. Lingvodidakticheskij jenciklopedicheskij slovar' / A. N. Shhukin. – М.:

Astrel', AST, Hranitel', 2007. – 746 s. 15. Formirovanie uchebnoj dejatel'nosti shkol'nikov / [pod red. V. V. Davydova, I. Lompshera, A. K. Markovoj]. – M.: Pedagogika, 1982. – 215 s.

УДК 378.177

М. А. Агапова

САМОКОНТРОЛЬ И САМООЦЕНКА КАК СОСТАВЛЯЮЩИЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Выполнен анализ понятий „самоконтроль” и „самооценка” в педагогических и психологических исследованиях. Охарактеризована актуальность формирования у студентов инженерно-педагогических специальностей способности к самоконтролю и самооценке. Рассмотрены функции педагогических дисциплин в образовательном процессе инженерно-педагогического высшего учебного заведения. Рекомендованы формы самоконтроля и самооценки при изучении педагогических дисциплин, выделены компоненты умений самоконтроля и условия его формирования. Описаны механизмы формирования адекватного самоконтроля и самооценки будущих инженеров-педагогов в процессе изучения педагогических дисциплин.

Ключевые слова: самоконтроль, самооценка, функции педагогических дисциплин, формы самоконтроля, формы самооценки, умения самоконтроля, саморегуляция, профессиональное развитие студента, будущие инженеры-педагоги, педагогические технологии.

UDC 378.177

M. Aharova

SELF AND SELF AS A COMPONENT OF THE TRAINING OF THE FUTURE TEACHER-ENGINEERS IN LEARNING TEACHING SUBJECTS

The analysis of the concepts of „self” and „self-esteem” in educational and psychological research. Characterized by the formation of the relevance of the students' engineering and pedagogical specialities and the ability to self-control, self-assessment. Consider the function of pedagogical disciplines in the educational process engineering pedagogical higher education. Recommended forms of self-monitoring and self-evaluation in the study of pedagogical subjects, select the component skills of self-control and the conditions of its formation. Described mechanisms of adequate self-control and self-esteem of future teacher-engineers in the process of learning pedagogical disciplines .

Key words: self-control, self-esteem, function pedagogical subjects, forms of self-control, self-evaluation forms, the ability of self-control, self-regulation, professional development of student, future teacher-engineers, educational technology.

Стаття надійшла до редакційної колегії 6.08.2013